

Bilag 3

Erfaringer fra Århus og København

I denne del af analysen ser vi på nogle relevante erfaringer fra Århus og København kommuner, som evt. kan inspirere i den videre udvikling af tosprogsområdet i Aalborg Kommune.

Stor koncentration af tosprogede elever på nogle af kommunens skoler kan opfattes som en udfordring i forhold til at skabe det bedst mulige læringsmiljø for tosprogede elever, at skabe den bedst mulige integration af tosprogede elever og deres familier og i forhold til at fastholde folkeskoler med stor søgning og opbakning fra forældre og elever i alle skoledistrikter.

En anden udfordring er at en del tosprogede elever som er født og opvokset i Aalborg Kommune eller har været her i flere år og som har gået i dagtilbud, har så begrænsede forudsætninger på dansk, at de har behov for et tilbud om basisundervisning ved skolestart.

På den baggrund gennemgås erfaringer fra Århus og Københavns kommuner med indsatser, der har til formål dels at sikre det bedst mulige læringsmiljø for tosprogede elever med et væsentligt behov for støtte i dansk som andetsprog og dels at skabe en bedre fordeling af tosprogede elever mellem folkeskolerne.

1. Tiltag for bedre fordeling af tosprogede elever i Århus og København

I 2005 gennemførte folketinget en ændring af folkeskoleloven som banede vejen for, at kommunerne kan fravige reglerne om frit skolevalg i nogle særlige tilfælde. Hvis det ved skoleindskrivning vurderes, at eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte, og det vurderes, at være pædagogisk påkrævet at henvise eleven til en anden skole end distriktsskolen, kan reglerne om frit skolevalg således sættes ud af kraft. Vurderingen skal foretages ud fra en individuel vurdering af elevens sproglig behov¹.

Århus og Københavns kommuner er de eneste to kommuner vi har kunnet finde, som har benyttet sig af de muligheder der blev givet med ovennævnte lovændring.

1.1. Århusmodellen kort fortalt

I Århus Kommune besluttede byrådet i december 2005, at alle børn med dansk som andetsprog skal sprogscreenes i forbindelse med indskrivning til skolegang (børnehaveklasse), ved skoleskift mellem folkeskoler, fra privatskoler, fra skoler i andre kommuner eller ved tilflytning til kommunen (Aarhus Kommune, 2016).

Det blev samtidig besluttet, at der maksimalt må være 20 % børn med dansk som andetsprog, der har et sprogstøttebehov, på hvert klassetrin. Hvis der er mere end 20 % børn med dansk som andetsprog med støttebehov på årgangen, vil der skulle henvises børn til en anden skole end distriktsskolen - en udpeget modtageskole. Modtagerskolerne er udpeget på den baggrund at de alle har en meget lille andel børn med dansk som andet sprog i eget skoledistrikt. Denne praksis blev indført med virkning fra skoleåret 2006/07. I Århus Kommune er 19 ud af ca. 50 skoler i dag udpeget som modtageskoler (ibid.).

Henvisningen har til formål at sikre et målrettet undervisningstilbud på en skole med mange børn med dansk som modersmål, understøtte kulturmødet mellem eleverne i Århus Kommune samt sikre, at alle kommunens folkeskoler bidrager til integrationen af børn med dansk som andetsprog (ibid).

¹ Jf. Folkeskolelovens § 5, stk. 7.

I Århusmodellen er der tale om en tvungen ordning, hvor det frie skolevalg fraviges for den omfattede elevgruppe med hjemmel i den ovenfor beskrevne § 5, stk. 7 i Folkeskolelovens (ibid.).

1.2. Københavnermodellen kort fortalt

I 2005 besluttede Københavns Kommune at indføre den såkaldte Københavnermodel for bedre integration og fordeling med følgende argumentation:

”København skal være en by, hvor alle byens børn og unge opnår lige muligheder for at indgå i samfundslivet. I dag er fordelingen af etnisk danske børn og børn med indvandrer- og efterkommerbaggrund stadig ulige i mange institutioner og skoler. Nogle institutioner eller skoler har en markant overrepræsentation af tosprogede elever, hvor andre stort set kun har etnisk danske børn i klasserne eller på stuerne.

Det er en udfordring af to årsager. For det første kræver god integration, at børn med forskellig baggrund møder hinanden, lærer at forholde sig til hinanden og begynder at føle sig som en del af det samme københavnerfællesskab.

For det andet starter mange tosprogede elever i skole uden sproglige forudsætninger for at klare sig godt i skolen og videre i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Vi ved således, at lidt under halvdelen af Københavns tosprogede børn har brug for en særlig sprogindsats ved skolestart. Godt 49 procent af de tosprogede børn forlader folkeskolen uden tilstrækkelige læsekundskaber. Børnene får ikke en fair chance, hvis ikke den københavnske folkeskole gør en markant indsats for at styrke deres muligheder.” (Københavns Kommune, 2010)

Københavnermodellen for bedre integration og fordeling er en frivillig model, som fastholder forældrenes ret til frit skolevalg. Modellen er baseret på frivillig rådgivning af forældre til tosprogede børn eller etsprogede sprogligt svage børn om valg af skole i forbindelse med skolestart eller skoleskift (ibid.).

Den frivillige rådgivning sker på baggrund af sprogvurderinger og vurderinger af fagligt niveau (skoleskiftere). Rådgivningen om skolevalg sker ud fra følgende tre typer, som folkeskolerne i Københavns Kommune er opdelt i:

- skoler hvor der reserveres pladser til tosprogede skolestartere fra andre distrikter,
- skoler som via strukturelle ændringer (nye elevsøgemønstre) og distriktsændringer skal indskrive et stigende antal tosprogede elever samt
- skoler med mange tosprogede elever, som støttes i arbejdet med at fastholde etnisk danske familier og/eller etniske familier, som skolen hidtil har haft svært ved at tiltrække.

2. Erfaringerne fra Århus og København

I det følgende redegøres for erfaringerne med Århusmodellen og Københavnermodellen baseret på evalueringer heraf. I Århus er i 2009/10 gennemført en ekstern evaluering af ordningen (Brøndum og Fliess, 2010), mens Københavns Kommune har gennemført en intern evaluering af deres ordning (Københavns Kommune, 2015). Oplysningerne i det følgende er baseret på disse to evalueringer.

Analysens beskrivelse af erfaringerne struktureres efter følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvordan påvirkes elevernes faglige udvikling?
- Hvordan påvirkes elevernes trivsel og sociale integration på skolerne?
- Hvordan er tilfredsheden med ordningen blandt forældre til tosprogede elever?
- Hvordan er tilfredsheden med ordningen blandt forældre til etnisk danske børn?

- Hvordan påvirkes fordelingen af tosprogede elever mellem skolerne?
- Hvad koster indsatsen?
- Hvor mange børn har ordningen omfattet?

Hvordan påvirkes elevernes faglige udvikling?

På de otte modtagerskoler viser en sprogscreening fra 2010 blandt de henviste elever i 3. klasse (34 elever), at der siden 1. klasse er markant sproglig fremgang for 62 %, en forventelig sproglig fremgang for 32 %, mens 6 % af eleverne ikke har nogen sproglig fremgang. Hovedparten af de henviste elever har således udviklet deres dansksproglige niveau betydeligt. Resultaterne understøttes af både lærere, pædagoger og forældre, der alle vurderer, at langt de fleste af de henviste elever er inde i en god faglig udvikling især med hensyn til udviklingen af deres danske sprog. Samtidig er det faglige niveau for de henviste elever dog meget forskelligartet, idet der både er elever, som hører til blandt de dygtigste i deres klasse, og elever som kræver en særlig indsats ud over sprogstøtte, herunder fx specialundervisning. Disse elever udgør et vigtigt fokusområde for skolerne, hvor også forældresamarbejdet er meget centralt.

De elever, der i 5 års alderen har sproglige udfordringer, og som efterfølgende vælger at gå i skole på en af kommunens københavnerskoler, opnår en signifikant (95 %) bedre progression i deres sprogforståelse målt ved nationale test i læsning i 2. klasse end de elever, der har sproglige udfordringer og vælger en skole, der ikke er en københavnnermodels skole.

Hvordan påvirkes elevernes trivsel og sociale integration på skolerne?

Generelt trives de henviste elever i skolen. De er glade for livet i klassen og glade for fagene. En relationsanalyse i seks 3. klasser understreger overordnet set, at de henviste elever har samme udbyggede relationer til kammerater både på skolen og i SFO, som distriktets elever.

"Klassen" som gruppe inkluderer de henviste børn. I skole og SFO leger de henviste børn typisk med distriktets børn, og dermed indgår begge parter i et kulturmøde og opbygger relationer imellem børn med anden etnisk baggrund end dansk og etnisk danske børn, som de ellers ikke ville have gjort.

Tre opmærksomhedspunkter:

- Distriktets børn har ofte en 'bedste ven' i klassen, som bor tæt ved og evt. er et venskab etableret i dagtilbud. På samme måde har de henviste elever en 'bedste ven' fra dagtilbuddet og tæt ved hjemmet.
- Efter skole- og SFO-tid tager de fleste henviste elever hjem, mens distriktets børn hyppigere indgår i legeaftaler. Legeaftaler efter skoletid bliver erfaringsmæssigt senere i skolegangen en stadig vigtigere del af relationsopbygningen mellem børnene.
- Under busturene til og fra skole opstår der ofte konflikter, mobning og uro, som især går ud over bestemte elever. Der ligger en stor opgave i at sikre, at busturene bliver en mere positiv oplevelse for eleverne.

Både skoler og forældre vurderer, at københavnnermodelbørnene trives på deres skoler, selvom de tillægger faktorer så som legeaftaler forskellig betydning. Trivslen blandt københavnnermodelbørnene målt gennem den nationale trivselsmåling er ikke signifikant anderledes end trivslen på de øvrige skoler. Der er dog en svag tendens til en positiv sammenhæng mellem trivsel og faglig progression.

Hvordan er tilfredsheden med ordningen blandt forældre til tosprogede elever og deres børn?	
<p>Forældre til de henviste elever har et stærkt fokus på deres børns dansksproglige udvikling. De oplever, at skoletilbuddet har været positivt for deres barns udvikling. Denne udvikling er afgørende for at kunne fastholde eleverne på modtagerskolen, idet mange forældre fremfører, at så længe deres barn sprogligt, fagligt og trivselsmæssigt udvikler sig positivt, ønsker de ikke at flytte barnet tilbage til distriktsskolen, når de har opnået frit skolevalg.</p> <p>På det trivselsmæssige område er mange forældre dog utilfredse med forløbet af deres barns bustur til og fra skole. Samtidig fremhæver flere forældre, at bustransporten er nødvendig, hvis deres barn skal blive på modtagerskolen.</p>	<p>De forældre, der har modtaget rådgivning, vurderer, at rådgivningen om skolevalg er med til at give dem et bedre billede af både skolesystem og deres egne muligheder for valg af skole. Forældrene er glade for tilbuddet, uanset om de takker ja eller nej til en københavnermodelplads.</p>
Hvordan er tilfredsheden med ordningen blandt forældre til etnisk danske børn?	
<p>Overordnet er forældrene til distriktsleverne meget tilfredse med deres barns skole. Knap halvdelen af forældrene er enige i, at deres skole skal bidrage til integrationen af elever med danske som andetsprog. Der er dog en gruppe forældre, som er frustrerede over uro i undervisningen og pauser, som de mener, bl.a. hænger sammen med de henviste elever. Således mener kun godt en fjerdedel af forældrene, at det har været socialt positivt at have et barn i en klasse med elever, der har forskellige kulturelle og sociale baggrunde.</p>	<p>Ingen oplysninger.</p>
Hvordan er tilfredsheden med ordningen på de skoler der modtager elever?	
<p>Der er forskel på, hvordan man har løftet opgaven med de henviste elever på de enkelte modtagerskoler. Her er især skolelederens engagement og synlighed af stor betydning. Således er det tydeligt, at på de skoler, hvor skoleledelsen er gået meget aktivt til værks i forhold til information, udbredelse og lokal etablering af modellen, udviser lærere og pædagoger en markant større gejst og et større engagement over for arbejdet med modellen og de henviste elever.</p>	<p>De skoler, der modtager københavnermodelbørn, vurderer, at det er den rigtige målgruppe, der flyttes. Det vil sige, at det er de børn, der har særligt behov for et positivt læringsmiljø, der tilbydes og vælger en københavnermodels skole.</p>
Hvordan påvirkes fordelingen af tosprogede elever mellem skolerne?	
<p>Ingen oplysninger.</p>	<p>Initiativerne under Københavnermodellen, særligt rådgivningen om skolevalg, har skabt en bedre fordeling af børn med sproglige vanskeligheder. Dog er der en fastholdelsesproblematik blandt de børn, der er rådgivet til et andet skolevalg end deres distriktsskole, som udfordrer dette resultat. Dette gælder både inden skolestart og generelt i indskolingen.</p>

Hvad koster indsatsen?

Samlet årligt budget: 14,5 mio. kr. (2015):
 Sprogscreening og administration i relation hertil (1,0)
 Midlertidige skoletilbud under sagsbehandling (0,6)
 Skolebusbefordring (12,8)
 Medhjælp i skolebusser (0,1)

(Alle børn på 0.-4. klassetrin, som er henvist til modtagerskole, får tilbudt befordring til og fra skole/SFO. I 2016/17 er der 246 henviste elever, som benytter sig af tilbuddet om befordring.)

Samlet årligt budget: 17,1 mio. kr.:
 Rådgivning af skoleskiftere (0,675)
 Rådgivning om skolevalg (0,5)
 Transport af elever (0,9)
 Integrationsvejledere, løn (7,4)
 Kompetenceudvikling (0,6)
 Kulturtilbud (0,4)
 Løbende evaluering (0,3)
 Projektstyring og implementering (1,2)
 Fastholdelses- og tiltrækningsinitiativer (5,12)

Hvor mange børn har ordningen omfattet?

Skoleår	Børn med sprogstøttebehov	Heraf henvist til modtagerskole
2016/17	340	32
2015/16	321	41
2014/15	311	40
2013/14	334	50
2012/13	384	91
2011/12	389	109
2010/11	411	137
2009/10	415	152
2008/09	307	128
2007/08	406	110
2006/07	362	54

Københavnmodellen har i perioden august 2005 til april 2010 medvirket til fordeling af 900 tosprogede elever til skoler med få tosprogede elever. Det svarer til ca. 180 elever årligt. Fra skoleåret 2010/11 og frem var forventningen at ca. 370 elever årligt ville blive omfattet af ordningen.

Kilder

Aarhus Kommune, Notat af 7. dec. 2016, Emne: Baggrundsoplysninger vedr. sprogscreening af børn med dansk som andetsprog, herunder baggrund, rammer og procedurer mv.

Brøndum og Fliess (for Aarhus Kommune), Evaluering af Århus Kommunes model for henvisning af skolebegyndere med dansk som andetsprog, maj 2010, link: [Om sprogscreening i Århus Kommune](#)

Københavns Kommune, Notat af 12. sept. 2010, Bedre integration og fordeling (sagsnr. 2010-93630, dok. Nr. 2010-617075).

Københavns Kommune, Notat af 30. sept. 2015, Sammenfatning af devalueringer (sagsnr. 2015-0215637, dok. Nr. 2015-0215637-2).